

SA's Leading Past Year

Exam Paper Portal

STUDY

You have Downloaded, yet Another Great Resource to assist you with your Studies 😊

Thank You for Supporting SA Exam Papers

Your Leading Past Year Exam Paper Resource Portal

Visit us @ www.saexampapers.co.za



SA EXAM
PAPERS



basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

KEREITE YA 12

SESOTHO PUO YA LAPENG (HL)

PAMPIRI YA PELE (P1)

PUDUNGWANA 2016

MEMORANDAMO

MATSHWAO: 70

Memorandamo ona o na le maqephe a 8.

KAROLO YA A: TEKOKUTLWISISO**POTSO YA 1****TEMA YA A**

- 1.1 O ne a qosetswa ho utswa mehlape/dinku/pholo ya Radinku/boshodu/ho ithuisa ka dintho tsa batho ba bang/ ho ba letsoho/ho rekisa dinku tsa Radinku ntle le tsebo ya monga tsona. (Leha mohlahlobuwa a sa hlahisa ntlha ya hore monga dinku o ne a sa tsebe, a nne a nepiswe). ✓ (1)

[Tshwaya e le nngwe feela]

- 1.2 Masilo. ✓ (1)

- 1.3 Hobane batho ba motseng wa Masilo ba ne ba sa tsebe Seabata. ✓ (1)

- 1.4 O ne a ile a hloka sepalangwang/ teranseporoto e yang kgotla/ nyeweng/ toropong. ✓ (1)

[Ela hloko: Lentswe lena 'teranseporoto' ha le ngotswe ka sekgowa e le **transport** le se ke la amohelwa]

- 1.5 Lekgotla le ile la mo fumana a le molato mme la mo ahlolela ho hlola tjhankaneng dilemo tse tharo/ O ile a fumanwa a le molato/O ile a ahlolelwa dilemo tse tharo tjhankaneng/O ile a kwallwa tjhankaneng/O ile a ahlolelwa ho ya tjhankaneng. ✓✓ (2)

[Tshwaya e le nngwe feela]

- 1.6 Seabata o ne a fokotse ka baka la ho ngongoreha (ho tshoha)/O ne a ngongorehiswa ke nyewe eo a tobaneng le yona/O ne a ferekane maikutlo ka baka la nyewe ena/O ne a na le kगतello ya maikutlo (seterese)/O ne a tshositswe ke teronko/O ne a tshositswe ke nyewe eo a tobaneng le yona. ✓ (1)

[Tshwaya e le nngwe feela]

- 1.7 Ho re bolella hore Radinku o ne a halefile (kgenne, kwatile, befile, o ne a e na le mosito, tlallane, sisimohile maikutlo)/O ne a tenehetse Seabata haholo/Se ne se retetse ka baka la ho halefa. ✓✓ (2)

[Tshwaya e le nngwe feela]

- 1.8 O ne a se a se na ntlo/e se e se foromane/mosebetsi o mo feletse/a bile a sohlokehile/a felletswe ke bodulo/O lahlehetswe ke tsohle/O ne a tlo senyehelwa ke dilemo tse tharo tsa bophelo ba hae/O ile a siya mosadi a le mong/O ne a se a sa tlo fumana mosebetsi ha bonolo ka baka la ho tshwarwa/ O ne a ke ke a hlola a tshetjwa ke batho. ✓ (1)

[Tshwaya e le nngwe feela]

- 1.9 Lephako.√ (1)
- 1.10 Mafosi. O ile a batla motho ya tlo heletsa sekolo polasing ya hae hobane a ne a sa se batle moo polasing.√√ (2)
- 1.11 Mabaka a Seabata ha a amohelehe hobane ho ya ka maemo a matle a phedisano boshodu bo ke ke ba amoheleha tlasa mabaka afe kapa afe/Boshodu ke tlole ya molao (sebe)/Ha se toka ho ithuisa ka ho nka dintho tsa batho ba bang/Boiphetetso ha bo amohelehe leha motho a ka o etsa hampe jwang kapa jwang/Ke phoso ho akanya hore ha o sebeletsa motho o se a tlameha ho o fa karolwana ya ding tsa hae.√√ (2)

[Tshwaya e le nngwe feela]

- 1.12 B/jetse lehloyo pakeng tsa hae le basebetsimmoho.√ (1)
- 1.13 O arabile dipotso a sa hane letho (o ile a bua nnete)/O ile a kopa hore a mpe a ahlolwe hobane o entse phoso/O ile a keketlisa keledi ho bontsha boinyatso/O ile a hopola mantswe a ntatae a hore a tshepahale ka dinako tsohle.√√ (2)

[Tshwaya e le nngwe feela]

- 1.14 E le motho ya bohale/ya hlohang qenehelo/ya kgopo/ya soto/ya hlohang mamello/ya tellang/ya pelo e mpe/ya pelo e thata/ya inahanelang/ha a kgathalle batho ba bang/o hloka tshwarelo.√√ (2)

[Tshwaya e le nngwe feela]

- 1.15 Mokgatlo wa basebetsi o hlokomeditse lekgotla ka ditokelo tsa basebetsi tseo Rapolasi a neng a sa ka a di phethisa ka botlalo/Ho tla emela (tshehetsa/thusa) ditokelo tsa Seabata (basebetsi). √√ (2)

TEMA YA B

- 1.16 Bankeng/pela monyako wa banka/polokelong ya tjhelete.√ (1)
- 1.17 Di tshetse tjhelete/matsebetsebe/bokgothokgotho/manyane.√ (1)
- 1.18 Ke tshohile/ke a ba qenehela/ke a ba hauhela/ke ba utlwela bohloko√ hobane ba tshoswa ka dithunya ba sa etsa phoso ya letho/maphelo a kotsing/ba hlekefetsehile maikutlong/ba bang ba ka nna ba tswa kotsi.√ (2)

[Mohopolo wa sehlooho ke hore ba qenehelwa hobane ba tsietsing]

- 1.19 Ditabeng tsa tema ya A ho sekasekwa ditaba tsa Seabata lekgotleng la dinyewe tse mabapi le boshodu boo a neng a bo etsa, mme tema ya B e bua ka boshodu ba dikebekwa tse hlasetseng banka ho utswa tjhelete/Bobedi di bua ka boshodu/Boshodu.√√ (2)

[Mohopolo wa sehlooho ke hore bobedi di bua ka botlokotsebe, bonokwane, ho inkela seo e seng sa bona ntle le tumello]

- 1.20 Setjhaba se ke ke sa e ananela hobane ke ketso e mpe e ka putlamisang/dihang moruo wa naha/Basebetsi ba bankeng ba ka teana le mathata ha ba tlameha ho amohela meputso ya bona kaha banka e lahlehetswe ke tjhelete/Sena se ka etsa hore banka e nyolle phaello eo batho ba e lefang ka hoo batho ba ka imelwa ke mekitlane ya bona/Basebetsi ba bankeng ba ne ba ka nna ba thunngwa/Ke tlole ya molao/Botlokotsebe ha bo amohelehe setjhabeng.√√ (2)

[Tshwaya e le nngwe feela]

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA A: 30

KAROLO YA B: KGUTSUFATSO**POTSO YA 2****TEMA YA C**

Motho ya qalang ho sebeletsa khampane o lokela ho bala tse mabapi le tshebetso ya khampane websaeteng ya yona ho *tseba tsohle ka yona* ✓ hape a etse tsohle ka *boikitlaetso*, a bontshe hore a ka etsa mosebetsi ntle le ho sututswa ka morao. ✓ A itlwaetse ho *sebetsa ka katleho le batho ba bang*. ✓ *Boikokobetso le bokgoni* ba ho bua le batho ke tsa bohlokwa ✓ kahoo o lokela ho bontsha *tlhompho* ho bareki le basebetsimmoho ka nako tsohle. ✓ Ha a ngola (di-imeil) o lokela ho bua ka *bokgoni le tshetshefo* haholo. ✓ A *itshware hantle* ka tshwanelo, a hlomphe nako ya mosebetsi mme a eketse menyetla ya hae ya ho hirwa ka ho *hlahisa mehopolo e ka thusang* khampane. ✓

Palo ya mantswe (95).**Ka sebopelo sa dintlha**

QOTSO		DINTLHA	
1	'Pele motho a ka sebeletsa khampane efe kapa efe o lokela ho tseba tse ngata ka yona. O lokela ho utlwisisa khampane ka botlalo. Bala ka mosebetsi ya yona websaeteng ya yona.'	A	Motho ya qalang ho sebeletsa khampane o lokela ho bala tse mabapi le tshebetso ya khampane websaeteng ya yona ho <i>tseba tsohle ka yona</i> . ✓
2	'Ha o fumana monyetla wa ho ba <i>Intern</i> khampaneng eo ikitlaetse ho tsohle tseo o di etsang. Seke wa emela ditaello ho tswa ho mookamedi.'	B	A etse tsohle ka <i>boikitlaetso</i> a bontshe hore a ka etsa mosebetsi ntle le ho sututswa ka morao. ✓
3	'Itlwaetse ho sebetsa ka katleho le batho ba maemo a fapaneng.'	C	A itlwaetse ho sebetsa ka <i>katleho le batho ba bang</i> . ✓
4	'Ikokobetse ka dinako tsohle, mme o be le bokgoni ba ho bua le batho ba fapaneng.'	D	<i>Boikokobetso le bokgoni</i> ba ho bua le batho ke tsa bohlokwa. ✓
5	'Hlompha basebetsimmoho le bareki kapa batho bohle ba sebedisang ditshebeletso tsa khampane eo.'	E	<i>Tlhompho</i> ho bareki le basebetsimmoho ke ntlha ya bohlokwa. ✓
6	'Bokgoni ba ho bua bo iponahatsa dipuisanong tse ngotsweng, tse kang diimeile. Bokgoni ba ho bua bo bohlokwa ha o tlameha ho bua ka taba tsa mosebetsi le basebetsimmoho, baokamedi mmoho le bareki.'	F	A ka bua ka <i>bokgoni le tshetshefo</i> haholo ha a ngola. ✓
7	'Boitshwaro bo botle bo fana ka monyetla wa ho ananelwa ke borakhampane. <i>Internship</i> ha se monyetla feela wa ho fana ka boiphihlelo, ebile ke monyetla wa hore khampane e fumane batho ba e loketseng. Fihla mosebetsing ka nako mme o hlomphe nako e behilweng.'	G	A <i>itshware hantle</i> ka tshwanelo, a hlomphe nako, mme a fihle mosebetsing ka nako. ✓

8	'A hlahisa mehopolo eo a nahanang hore e ka thusa le ho ntshetsa pele khampane ho baokamedi ho eketsa menyetla ya hae ya ho hirwa.'	H	A eketse menyetla ya hae ya ho hirwa ka ho hlahisa <i>mehopolo e ka thusang khampane.</i> ✓
---	---	---	---

Palo ya mantswe (93). Mohlahlobuwa o lokela ho ngola dintlha tse 7 feela.

HO TSHWAYA KGUTSUFATSO:

Kgutsufatso e tlameha ho tshwauwa ka tsela e latelang:

- **Kabo ya matshwao:**
 - Matshwao a 7 bakeng sa dintlha tse 7 (letshwao le le 1 bakeng sa ntlha ya sehlooho).
 - Matshwao a 3 bakeng sa puo
 - Matshwao kaofela: 10
- **Kabo ya matshwao a puo ha bahlahlobuwa ba sebedisitse mantswe a bona:**
 - Ha dintlha tse 1–3 di nepahetse: fana ka letshwao le 1
 - Ha dintlha tse 4–5 di nepahetse: fana ka matshwao a 2
 - Ha dintlha tse 6–7 di nepahetse: fana ka matshwao a 3
- **Kabo ya matshwao a puo ha bahlahlobuwa ba sebedisitse diqotso di le jwalo:**
 - Diqotso tse 6–7: se fane ka matshwao bakeng sa puo
 - Diqotso tse 1–5: fana ka letshwao le 1 bakeng sa puo

ELA HLOKO:

- **Palo ya mantswe:**
 - Batshwayi ba tlameha ho nnetefatsa palo ya mantswe a sebedisitsweng.
 - Se ke wa hula matshwao haeba bahlahlobuwa ba sa bontsha palo ya mantswe a sebedisitsweng kapa haeba palo ya mantswe a sebedisitsweng e ngotswe e fosahetse. Ha palo ya mantswe e tlotse moedi o boletsweng (90), bala ho fihla palong ya mantswe e behilweng, ebe o emisa moo.

Mohlala

Puo	Polelo/Polelwana			Palo ya mantswe
Sesotho	Ke	a	tsamaya	3

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA B: 10

KAROLO YA C: THUTAPUO LE TSHEBEDISO YA PUO**POTSO YA 3: PAPATSO**

- 3.1 Hlasela mafura/'Attack the fat' ✓ (1)
- 3.2 E etsa motho a se hlaselwe ke lefu la pelo/E fokotsa (*hafola*) mafura mmeleng/E fokotsa boima ba mmele/E hlasela mafura/E tlhotla mafura. ✓ (1)
- [Tshwaya e le nngwe feela]**
- 3.3 Ditshwantshong tse sebedisitsweng ho hlahella basadi feela jwalo ka ha eka ke bona feela ba nonneng/Leeme le amang bong/Leeme la mmala. ✓✓ (2)
- [Tshwaya e le nngwe feela]**
- 3.4 Di tiisetša/kgodisa/nnetefaletsa/bontsha moreki hore Herbex e fela e fokotsa boima ba mmele (e tlisa phapang mmeleng wa motho)/ *Ho susumetsa (hohela) bareki.* ✓✓ (2)
- 3.5 Ke mohopolo hobane mmapatsi o mpa a sebedisa leano feela la ho hohela bareki ka potlako/Ha ho tiisetso ya tsa mahlale (saense) hore lefu la pelo le tshwara ba nonneng feela. ✓✓ (2)
- 3.6 Sefahleho se thabileng/O a bososela/lebonyo✓ ho itshwara thekeng/moemo o bontshang boitshepo/Mmele o motle o ratehang. ✓ (2)
- [10]**

POTSO YA 4

- 4.1 Ke boemelong ba dibese/setopong sa dibese/seteisheneng sa bese/renkeng ya dibese. ✓ Mantswe a motho wa 4 a paka sena hobane o re bese e tla fihla neng hobane ke kgale ba eme/ditulo tseo ba dutseng ho tsona di bontsha hore ke boemelong ba dibese. ✓ (2)
- 4.2 Ba shebahala ba kgathetse/Motho wa 2 o bonahala a itlosa bodutu ka ho loha/bolelele ba sekhafo bo bontsha hore ke kgale a se loha/Motho wa 4 o ipotsa hore ho neng ba eme ebile o bontsha mokgathala ka ho edimola/lentswe le reng *shuu* le bontsha kgale a dutse /Motho wa 1 o se a bile a robetse/Motho wa 5 o bonahala a lekehile/tenehile ke ho leta. ✓✓ (2)
- [Tshwaya tse pedi feela]**
- 4.3 A bolela hore motho eo o nahana ka thata/O opelwa ke hlooho/O a touta/Hlooho ya hae e a tjhesa/o na le kgatello ya maikutlo. ✓✓ (2)
- [Tshwaya e le nngwe feela]**
- 4.4 Motho wa 2 o thabile/o a bonya/o kgotsofetse✓ ha motho wa 5 o tenehile/swentse/lekehile/sulafalletswe. ✓ (2)

- 4.5 Batho ba ka hahlamelwa ke moya o sa hlwekang/Ditshila tse tletseng moo di ka baka dikokwanahloko tse ka kudisang batho/ a ka baka mafu a fapaneng/ a ka baka ho kula/ ba ka thella ba tswa kotsi/ sebaka see se ka qetella se nkgā.√√ (2)
[10]

[Tshwaya e le nngwe feela]

POTSO YA 5

- 5.1 5.1.1 Maafrikaborwa ohle **a**√ ananela Molao o motjha wa Dikoloto. (1)
- 5.1.2 Rakgwebo le yena, jwalo ka bareki **o**√ lokela ho ikamahanya le diphele tsa Molao wa Dikoloto. (1)
- 5.2 5.2.1 Moeletsi wa dikoloto o neha moreki **keletso**√ e tla mo thusa ho tsamaisa dikoloto tsa hae ka tshwanelo. (1)
- 5.2.2 Ho kopa thuso ho moeletsi wa dikoloto ho **kenya**√ moreki dikolotong le ho feta. (1)
- 5.3 Rakgwebo o **laela** thepa yohle ya hae koloing.√√ (2)
- 5.4 Moreki a lefe sekoloto sa hae ka mehla **empa** ha a na le mathata a phakise a kope thuso/Moreki a lefe sekoloto sa hae ka mehla **empa** a phakise a kope thuso ha a na le mathata.√√ (2)
- 5.5 Na ho ya ka molao baeletsi ba dikoloto ba lokela ho thusa bareki ba tebetebeng ya dikoloto?/Na ho ya ka molao bareki ba tebetebeng ya dikoloto ba lokela ho thuswa ke baeletsi ba dikoloto?√√ (2)
[10]

[Ha letshwao la potso le le siyo, mohlahlobuwa a fuwe letshwao le le leng]

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA C: 30
MATSHWAO OHLE A PAMPIRI ENA: 70